

Obrana vševojskového svazku

Plukovník Josef Průša

Volání vojsk a štábů po vyjasnění a rozpracování problematiky obrany v soudobém ozbrojeném boji nachází v poslední době potřebný ohlas ve vojenském odborném tisku. S názory na funkci a pojetí strategické obrany seznamují čtenáře články Vojenské mysli, sovětské i naší, s názory na funkci a pojetí obrany v operačním a operačně taktickém rámci pak vedle článků naší Vojenské mysli i práce ve sbornících druhů vojsk, VA AZ apod.

Rovněž v příslušných vojenskoodborných časopisech ostatních socialistických armád, stejně tak i v literatuře západních států, jsou publikovány četné práce a články z problematiky obrany.

Při studiu uvedených materiálů může si čtenář udělat v celku již dobrou představu o hlavních rysech a zásadách strategické obrany, o obranné operaci vševojskové armády, jakož i o obecných otázkách vztahu obrany a útoku, i o přechodu z útoku do obrany a naopak. Publikované práce a články nedávají však zatím čtenáři možnost, stejně jasně promítnout si problematiku obrany do taktického rámce, do boje taktických organizačních celků ozbrojených sil.

V článku chci se pokusit o rozvedení některých zásadních otázek obranného boje vševojskového svazku a nastínit do diskuse některé otázky taktické obrany v soudobém boji; tímto sleduji hlavní cíl — teoretickou pomoc při přípravě a provádění taktických cvičení v závěru letošního výcvikového roku.

Za jakých podmínek a v jakých situacích bude v soudobých operacích docházet k obrannému boji vševojskových svazků

V soudobých podmínkách ozbrojeného boje stěží lze očekávat frontové obranné operace, zejména na rozhodujících válečných frontách. Stejně tak, případné armádní obranné operace budou nejčastěji časově omezenou, nepřítel vynucenou etapou znovuvytváření si dočasně ztracených předpokladů úspěšného pokračování útoku.

Zásada, že útočná činnost je rozhodujícím a proto i hlavním druhem bojové činnosti v soudobé válce, zůstává plně v platnosti i v taktickém měřítku; ovšem při tom právě obrana bude daleko častějším jevem v taktickém měřítku, než v operačním, nebo strategickém. Zejména obranný boj vševojskového svazku v rámci útočné operace armády, a stejně tak

obránný boj pluku v rámci útočné činnosti divize bude typickým jevem. Proto také rozpracování teorie taktické obrany v soudobém boji budeme v současné době věnovat větší pozornost.

Vševojskový svazek může připravovat obranu, nebo přecházet do ní buď se všemi nebo některými divizemi své armády při současné útočné činnosti jádra sil armády. Svazek může přejít do obrany též samostatně, nebo pouze částí sil v rámci útočného úkolu. Při tom obranu může připravovat, nebo do ní přecházet v dotyku nebo mimo dotyk s nepřitelem buď z přinucení, např. v důsledku těžkých ztrát, způsobených jí v průběhu útoku nepřátelskými údery ZHN,

nebo podle předem přijatého rozhodnutí nadřízeného velitele, např. ke krytí státní hranice s neválčícím neutrálním státem apod.

Pojetí, obsah a způsob obrany budou v různých podmínkách různé a nemůžeme tedy hledat a dokonce snad určovat nějaký zázračný, univerzálně platný obranný systém.

Abychom mohli zvažovat vhodnost či nevhodnost různých možných názorů na systém budování a vedení obrany vševojskového svazku (pro zjednodušení uvažujeme v dalším motostřeleckou divizi), musíme si především ujasnit, jakých cílů chceme obranou dosáhnout a jaké výsledky očekáváme.

Základním cílem veškeré bojové činnosti ozbrojených sil ve válce v podstatě je zlomit odpor nepřítele; maximalistickým pojetím tohoto cíle je úplné zničení nepřítele. Tento cíl můžeme v různých podmínkách plnit různým způsobem; např. útočným bojem, obranou apod. I v rámci obranného boje mohou být způsoby dosažení tohoto cíle různé: jiné úkoly vyplnou pro obranu divize, která zachvátí v operační hloubce důležitý prostor obrany v průběhu útočné operace a jiné pro obranu divize, přechá-

zející do obrany v průběhu útočné operace v důsledku těžkých ztrát, způsobených ničivými údery nepřátelských ZHN.

Ovšem základní požadavky na divizi v obraně budou vždy a za každé situace v podstatě shodné:

— nedovolit nepříteli zahájit útok na naši obranu;

— útok nepřítele zastavit, rozbit a nedovolit mu úspěšně rozvíjení útoku do hloubky vlastní sestavy;

— způsobit nepříteli co největší ztráty a přitom zachovat bojeschopnost vlastních sil a prostředků;

— vytvořit tak všestranně výhodné podmínky pro vlastní přechod do úspěšného útoku.

Tyto základní požadavky každé obrany mohou být realizovány:

— účinným ničením sil a prostředků útočníka všemi prostředky ničení, zejména zbraněmi hromadného ničení;

— účinnou realizací všech zásad ochrany vojsk, především OPZHN;

— udržením klíčových prostorů obranného systému.

Pokusme se v dalším postupně přezkoušet možnosti motostřelecké divize při realizaci těchto základních požadavků obrany.

Promítnutí palebných možností motostřelecké divize do systému soudobé obrany

V článku „Několik poznámek k obranné operaci armády“ v 5. čísle Vojenské mysli uvádí generálporučík Kolovratník možnosti motostřeleckého praporu v obraně souhrnným konstatováním jeho schopnosti — bránit praporem rajón obrany o rozloze 3krát 3 km; autor předpokládá mezi jednotlivými praporemi rajóny mezery do 3 km a vyvozuje šířkovou normu obranného pásma motostřelecké divize s třemi pluky v prvním sledu do 50 km.

Vycházíme v dalších našich úvahami z těchto norem.

Bude-li obrana motostřelecké divize budována na systému praporem obranných rajónů, má velitel divize možnost vybudovat a bránit svými motostřeleckými prapory 9 praporem obranných rajónů obrany, svým tankovým plukem další 3, a jako maximálně možný počet pak (nebudou-li tanky tankových praporů motostřeleckých pluků použity k zesílení motostřelec-

kých praporů) celkem 15 praporek obranných rajónů.

Kdybychom chtěli v obraně motostřelecké divize vytvořit sice přerušované, ale v taktickém smyslu vcelku souvislé obranné čáry, v šířce 45 až 50 km, pak bychom skutečně musili na příslušné čáře, při systému 3 km rajón a 3 km mezera, vybudovat nejméně 8 obranných praporek rajónů a vyčlenit k tomu většinu (polovinu až dvě třetiny) z 12 až 15 motostřeleckých a tankových praporů motostřelecké divize. Na vytvoření celé hloubky obrany prvosledových pluků i divize, na realizaci jakéhokoli manévru z hloubky, jakož i protiútoků zůstala by nám jen menší část sil divize.

Ze všech dosud zveřejněných úvah a prací, zabývajících se problematikou soudobé obrany, naprosto souhlasně vyplývá požadavek, aby soudobá obrana byla především vysoce aktivní. Tento požadavek plně již akceptovaný v strategickém a operačním měřítku, je podle mého názoru bezpodmínečně nutné promítnout jak v teorii, tak i v praktickém výcviku našich vojsk i do pojetí taktické obrany.

Domnívám se proto, že přehrazení 50 km širokého pásma obrany divize v článku generálporučíka Kolovratníka, a to ani jako zdůvodnění širkové normy pásma obrany divize, není šťastně voleno a je svou podstatou v myšlenkovém rozporu s naprosto správnými obecnými zásadami uvedeného článku (v článku je totiž širková norma 50 km na divizi na jiném místě zdůvodněna správně). Vyčleněním 8 praporů jako prvosledových prakticky na čáru dotyku a do hloubky 3 až maximálně snad 5 km, ponechal by si velitel divize jen 7 a při zesílení motostřeleckých praporů tanky motostřeleckých pluků dokonce jen 4 prapory na celou ostatní hloubku obranného pásma divize, tedy na 35–45 km, akceptuje-

me-li normu hloubky obrany divize, uvedenou v citovaném článku („do 40 až 50 km“). Při takovémto pojetí obrany tedy požadavek vysoké aktivity obrany byl by silami a prostředky velitele divize stěží realizovatelný.

V této souvislosti považujeme za potřebné upozornit na pojem „aktivnost“ obrany. Polní řád (pluk—prapor) v článku 262 uvádí, že aktivnost v obraně se dosahuje stálým ničením nepřítele, zvláště jeho tanků, palbou všech zbraní; vnucováním své vůle nepříteli a vytvořením podmínek boje pro něj nevýhodných; manévrem palbou a jednotkami, zvláště protitankovými prostředky a zátarasy; prováděním průzkumných výpadů a odvetnou činností proti nepřátelskému průzkumu; smělymi a rozhodnými protizábrany.

V soudobém pojetí obrany ve strategickém měřítku bezesporu hlavním (i když ne jediným) prostředkem zabezpečení vysoké aktivity obrany bude vysoká účinnost a prakticky neomezená časová i prostorová manévrovost kombinace jaderná nálož—raketový nosič. Na operačním stupni k tomuto prvku aktivity přistupují rozhodné akce pohyblivých druhů vojsk, zejména výsadekových a tankových. Na taktickém stupni pak, z hlediska dispoziční pravomoci velitele divize, aniž bychom snad chtěli podceňovat význam divizních palebných prostředků ničení, nejzávažnější podmínkou reallizace aktivity obrany bude zachovat co nejvyšší akční volnost, tedy možnosti manévru co největší částí vojsk (praporů) divize.

Při rozpracovávání problematiky taktické obrany je proto třeba hledat taková řešení, takové systémy, jež by umožňovaly mít v hloubce obrany motostřelecké divize (včetně druhých sledů prvosledových pluků) nejméně polovinu motostřeleckých a tankových praporů divize, tj. 6–7 praporů.

Uvažovat o podstatnějším zúžení pásma obrany motostřelecké divize při přechodu do obrany v průběhu armádní útočné operace, bylo by při přijatém pojetí útočných operací a útočného boje nelogické. Bude-li divize v útočné operaci vševojskové armády útočit po směrech (2—3) v celkové šíři útočného pásma 40—50 km, vedl by požadavek zúžení normy pro šířku obranného pásma divize k nesmyslnému paradoxu: do obrany proti útočící divizi bychom potřebovali více sil než potřebuje útočící nepřítel k útoku.

Logický je naproti tomu požadavek, abychom proti očekávaným útokům nepřítelů po směrech vybudovali obranný systém, založený na obraně těchto směrů. V takovém případě by pak motostřelecká divize v 50 km širokém pásmu přehrazovala (bránila) zpravidla 2—3 taktické směry a uvažovanými námi do prvního sledu 5—6 prapory bylo by možno jednotlivé směry bránit při dvou směrech hodnotou do 3 praporů v prvním sledu a při třech směrech hodnotou průměrně po 2 praporech. Mezery mezi jednotlivými směry, dosahující šířky 10—15 km, bylo by ovšem nutno zabezpečit střezem (průzkumem), podle charakteru terénu i systémem odpovídajících překážek, a hlavně palebnými soustředěnými všech druhů, zejména pak i jadernými údery. K vybudování potřebné hloubky obrany na jednotlivých směrech a k zabezpečení případného manévru na směr nepřátelského úspěchu, jakož i k silným a rozhodným protizápečím měl by velitel divize v plukovních druhých sledech a zálohách a ve svém druhém sledu a svých zálohách 6—9 praporů.

Dosud jsme uvažovali palebné možnosti zbraní, zařazených či začleněných do sestavy jednotlivých praporů a rajónů obrany. Zvažme nyní, na základě jedné z možných variant or-

ganizace motostřelecké divize, uvažovaných v posledních cvičeních, palebné možnosti dělostřelectva a protitankových prostředků této motostřelecké divize. Vedle oddílů vojskových raket bude v celé divizi palebná hodnota dvou divizních dvanáctihlavňových oddílů (H 122 a RMO 130), hodnota dalšího oddílu plukovních baterií H 122 a palebná hodnota 1—1 a půl oddílu minometů 82 mm.

Tyto palebné prostředky mají zabránit nepříteli přístup k prvosledovým praporům rajónů obrany (6 praporů po 3 km šířky) a palebně zabezpečit mezery mezi směry a mezi jednotlivými prvosledovými praporními rajóny obrany (v uvažovaném případě tedy 32 km mezer). I bez podrobnějších propočtů je jasně vidět, že raketové, dělostřelecké a minometné prostředky motostřelecké divize, nehledě ani na začlenění většiny plukovních prostředků do systému praporních obranných rajónů, ani na nutnost plnění v obraně i řady dalších závažných palebných úkolů (protibaterijní činnost apod.), pro splnění vytyčených úkolů nepostačují.

K stejnému závěru dospějeme při propočtu možností protitankové obrany motostřelecké divize v obraně. Uvažovaná varianta organizace motostřelecké divize umožňuje totiž při 50 km širokém pásmu obrany divize dosáhnout na 1 km šířky tohoto pásma hustoty 1 protitankové hlavně, 1 tarasnice a 2 tanků (při využití k protitankové obraně všech tanků motostřeleckých pluků), celkem tedy na 1 km 4 protitankové prostředky (vedle 6—7 pancéřovek).

V článku nechci propočítávat, zdůvodňovat a doporučovat případná palebná zesílení motostřelecké divize v obraně. Na podkladě našich dosavadních úvah však chci potvrdit správn-

nost, že odolnost taktické obrany motostřelecké divize na důležitých směrech nepřátelského útoku bude plně závislá především na kvantitě a kvalitě palebné podpory operačních stup-

ňů (armády, frontu). Stejně tak můžeme si potvrdit naprostou oprávněnost požadavku, hledat a rozpracovávat nové formy a nové způsoby obranného boje taktických jednotek.

Zásady ochrany vojsk (OPZHN)

V 5. čísle Vojenské mysli (roč. 1961) propočítávají autoři článku „K některým otázkám soudobé obrany“ dosažité možnosti armádních prostředků atomového napadení americké vševojskové armády v útočné operaci a dospívají k závěru, že v atomové přípravě útočné operace americké vševojskové armády maximální počet jaderných úderů bude v hloubce 3–20 km od čáry dotyku, přičemž maximální hustota paleb klasického dělostřelectva bude sahat od čáry dotyku do hloubky 10 km. Jejich požadavek, rozmístovat v důsledku toho v soudobé obraně druhé sledy a zálohy prvosledových pluků v hloubce 10–15 km, prvosledových divizí v hloubce přes 20 km a prvosledových armád, pak v hloubce přes 90 km, je logický a oprávněný. Možnost jeho realizace, zejména u druhých sledů a záloh armád, bude ovšem mnohdy ovlivněna dalšími, rovněž závažnými požadavky soudobé obrany. Tyto normy v citovaném článku pro vzdálenosti druhých sledů a záloh prvosledových pluků a divize považují plně za přijatelné. Pouze dosah nepřátelských taktických zbraní hromadného ničení v našich dalších rozborech budu uvažovat hlubší, do 25 km od čáry dotyku.

Abychom mohli posoudit nasycenost prostoru, bráněného motostřeleckou divizí, při šířce obranného pásma 50 km, a hloubce 40 km, tedy prostoru o rozloze 2000 km², jednotlivými prvky obranné sestavy divize, uvažujeme následující variantu jejich počtu a přibližné velikosti:

— prvky velikosti praporečního rajónu obrany, tj. 3krát 3 km, tedy 9 km²: 9 motostřeleckých praporů, 3 tankové prapory motostřeleckých pluků, 3 tankové prapory tankového pluku, 1 oddíl vojskových raket, VS divize, a celkem 7 týlových prostorů (pro 4 vševojskové a 1 dělostřelecký útvar, a 2 prostory pro tyl divize), celkem 24 prvků;

— prvky velikosti rotního rajónu obrany, tj. 2krát 1 km, tedy 2 km²: 2 dělostřelecké oddíly, ženijní záloha, chemická záloha, záloha průzkumu a 6 míst velení (PVS a TVS divize, a 4 VS pluků), celkem 11 prvků;

— ostatní jednotky motostřelecké divize uvažují za rozmístěné v rámci vyjmenovaných prvků; případné posilové prostředky divize měly by samozřejmě vliv na celkový počet uvažovaných prvků, ovšem podstatně by neovlivnily charakter závěrů; neovlivní je ani případné odchylky přesné prostorové rozlohy uvažovaných prvků od prostorových rozloh zjednodušené kalkulace.

Podle této varianty bude tedy nutno na celkovém prostoru 2000 km² rozmístit 24 prvků o rozsahu 9 km² a 11 prvků o rozloze 2 km², tedy 35 prvků o celkové rozloze 238 km². Budeme-li, vzhledem k přiblížení našich kalkulačních podkladů uvažovat celkovou rozlohu všech prvků obranné sestavy motostřelecké divize v rozmezí 200 až 300 km², dospějeme k 10–15 % pokrytosti celkového prostoru.

Na náčrtu čis. 1 je možné rozmístění vyčíslených 35 prvků v jednotlivých

hloubkových pásmech prostoru obrany divize, vytvořených podle dosahu působnosti palebných prostředků nepřítel. Z propočtů vyplývá, že v prostorech optimálních možností nepřátelského ničení je možno dosáhnout minimální nasycenosti prostoru jednotlivými prvky obranné sestavy divize, a podstatně tak ztížit nepříteli realizaci jeho kapacity ničení v palebné přípravě útoku.

Z propočtů náčrtu č. 1 vyplývá, že zdaleka nejvyšší nasycenost prostoru vhodnými cíli pro nepřátelské prostředky ničení je v pásmu do hloubky 3 km (od čáry dotyku), kde 36 % terénu je pokryto jednotkami šesti praporečnických rajónů obrany. Přitom toto procento bude ještě vyšší na aktivních úsecích pásma obrany, kde mezery mezi jednotlivými obrannými rajóny budou menší, než na úsecích pasivních.

Zvažme proto možnosti případného použití jaderných úderů nepřítel i do pásma I., tedy do hloubky 3 km od čáry dotyku: Podle údajů Zprav-51-32 k zničení živé síly (ukryté v zákopech) praporečnického rajónu obrany, rozmístěného na prostoru 3krát 3 km, tj. na 9 km², bylo by třeba, i při epicentru umístěném přesně do středu rajónu obrany, provést nízký vzdušný výbuch o síle nejméně 200 kilotun. Takovýto výbuch ovšem není proveditelný na čáře dotyku bez těžko utajitelného odvedení vojsk útočníka z čáry dotyku. Pro případný jaderný úder na praporečnické obranné rajóny, rozmístěné v dotyku s vojsky útočníka, bylo by třeba použít úderů o minimální kilotonáži. Ovšem na stejný stupeň zničení vojsk praporečnického obranného rajónu, jaký by byl dosažen jedním úderem o kilotonáži 200 kilotun, bylo by třeba, vzhledem k prostorové rozloze rajónu a účinnosti úderu příslušné kilotonáže, asi 5 úderů o síle 8–10 kilotun, nebo nejméně 9 úderů o 5 kilotunách, nebo

dokonce až 20–25 úderů o síle 1 až 2 kilotun (uvažovány jsou nízké vzdušné výbuchy).

Tyto údaje ukazují celkovou výhodnost a poměrně dobrou protiatomovou bezpečnost obranných rajónů v dotyku s nepřítel.

Pokud se týká porovnání protiatomové odolnosti motostřeleckých jednotek s tankovými, je možno uvést, že přibližně tutéž odolnost, jako mají zakopané jednotky motostřelecké, má živá síla v nezakopaných tancích.

Při spěšně zaujaté obraně netankovými jednotkami, bez vybudovaných zákopů, či okopů, je ovšem ničivý účinek jaderných úderů několikanásobně vyšší (k plnému zničení živé síly praporečnického rajónu obrany, umístěné vně zákopového systému, postačí již úder o síle 15–20 kilotun).

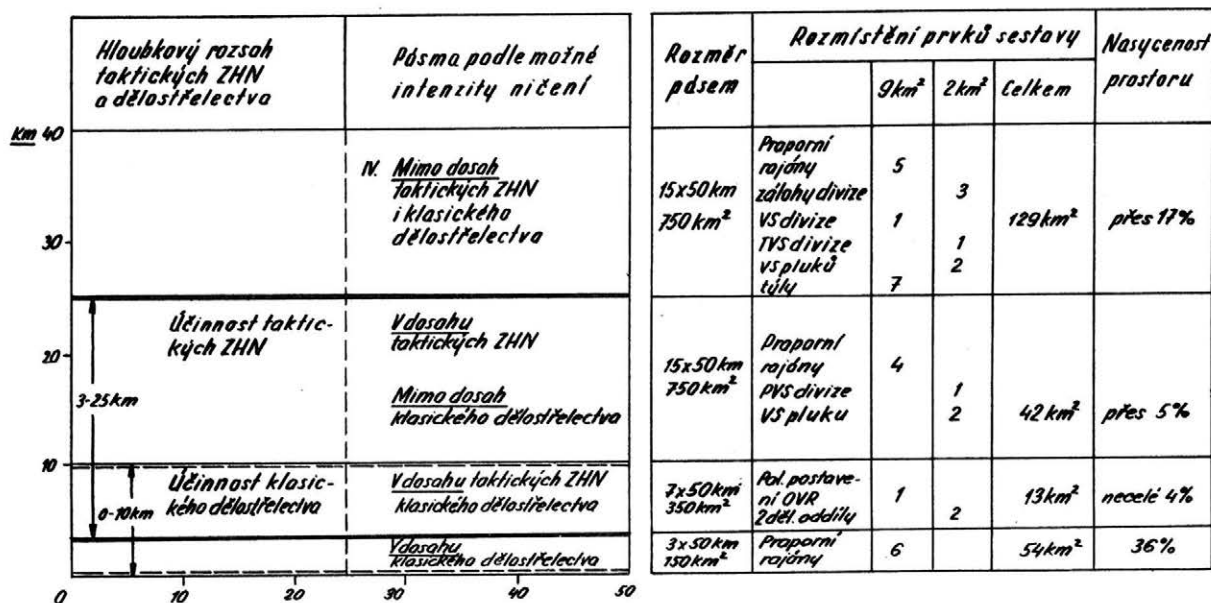
Zdůvodněme si ještě závažnost mezer jednotlivými praporečnickými (a rotními) obrannými rajóny, oprávněnost a výhodnost uvažovaných rozsahů těchto mezer a zvažme i výhodnost či nevýhodnost (jen z hlediska odolnosti celkového systému obrany vůči nepřátelským jaderným úderům) systémů obrany, budovaných na principu praporečnických a rotních rajónů obrany.

V úvahách vycházíme ze zásady, že rozestup dvou cílů na vzdálenost průměru okruhu ničivých účinků jaderného úderu na živou sílu, ukrytou v zákopech, vylučuje možnost současného zasažení obou cílů jediným úderem. Pak postačí, při nízkém vzdušném jaderném výbuchu o síle

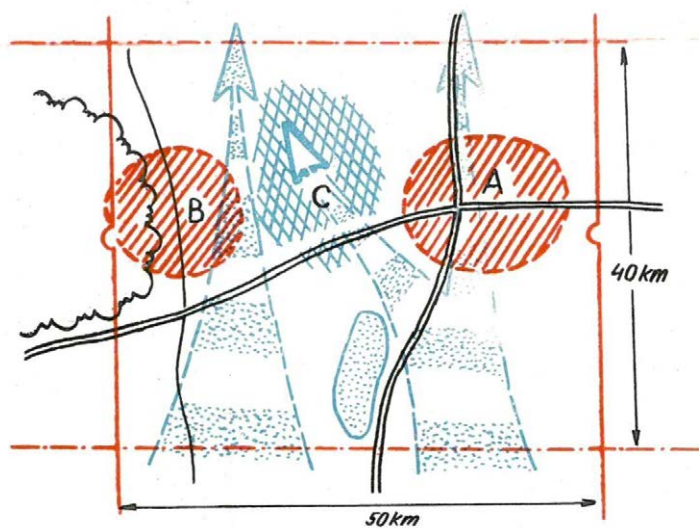
- 1— 2 kt rozestup 600—700 m,
- 5— 10 kt rozestup 1000—1300 m,
- 15— 20 kt rozestup 1500—1600 m,
- 40— 50 kt rozestup 1800—2000 m,
- 75—100 kt rozestup 2200—2500 m,
- 200 kt rozestup 3000 m, atd.

Jestliže jsme dospěli k závěru, že na zničení živé síly praporečnického obran-

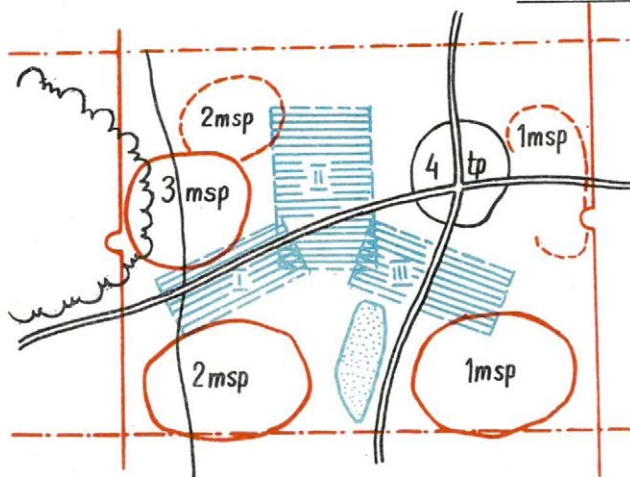
POROVNÁNÍ *prostorového dosahu taktických ZHN a klasického dělostřelectva nepřitele s možným rozmístěním prvků obranné sestavy motostřelecké divize*

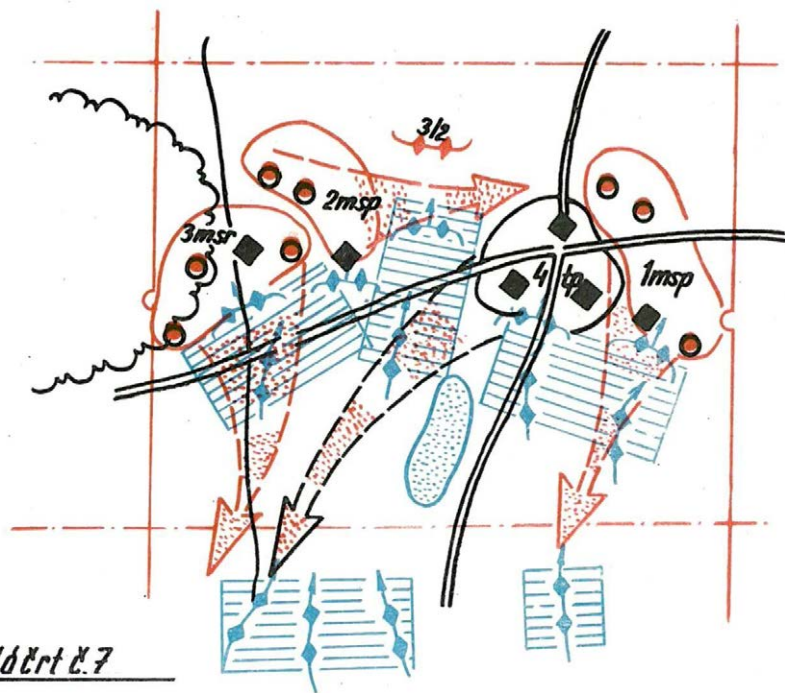
Poznámka: Možné rozmístění prvků obranné sestavy divize v jednotlivých pásmech vzato z varianty viz náčrt 2-6

Náčrt č.2

Náčrt č.3

ného rajónu (v zákopech), mohl by nepřítel použít jaderné úder o 200 kilotun, pak uvažované mezery mezi jednotlivými praporními obrannými rajóny — 3 km — jsou oprávněné a postačující.

Stejně tak, bude-li na zničení živé síly rotního obranného rajónu postačovat úder o síle do 50 kilotun, budou oprávněné a postačující mezery mezi rotními obrannými rajóny — 2 km.

Pokud se týká srovnání větší výhodnosti systému obrany, založené na praporních rajónech obrany, nebo rotních obranných rajónech, vyjdeme z údaje, že k zničení praporního rajónu 3krát 3 km potřebuje nepřítel 1 úspěšný úder o síle 200 kilotun, nebo 5 úspěšných úderů o síle 5—10 kilotun. Bude-li prapor hájit 3 rotní rajóny obrany o velikosti 2krát 1 km, tedy 2 km², s mezerou mezi nimi 2 km, bude nepřítel k jeho zničení potřebovat 3 úder o kilotonáži po 50 kilotun. Použije-li úder o síle 5—10 kilotun (o průměru požadované ničivosti 1000—1300 m), pak zničíme v každém rotním rajónu obrany živou sílu jen ze 65 %.

Vidíme tedy, že z hlediska odolnosti vůči nepřátelským jaderným úderům, není mezi oběma uvažovanými systémy podstatného rozdílu.

Poznámka k tabulce 1:

Kdybychom též porovnání provedli pro obranu motostřelecké divize v pásmu obrany širokém 25 km a hlubokém 15 km (normy Vševojsk-1-1, čl. 316 a 318 pro obranu divize na hlavním směru) a respektovali při tom požadavek

rozlohy jednotlivých prvků obranné sestavy divize 9 km² a 2 km², dospěli bychom k těmto výsledkům:

— při celkové ploše obranného pásma divize 25×15 km, tj. 375 km², a při celkové rozloze všech prvků obranné sestavy divize 238 km², bude nasycenost terénu přesahovat 63 %;

— z celkové plochy 375 km² tvoří plocha tříkilometrového pásma při čáře dotyku (3×25 km, tj. 75 km²) — 20 %. Celá ostatní hloubka (tedy 80 % celkové plochy obranného pásma divize) je v dosahu taktických prostředků atomového napadení nepřitele;

— pouze 33 % celkové plochy obranného pásma divize je mimo dosah klasického dělostřelectva nepřitele.

Kdybychom pak měli uvažovat za týchž podmínek minimální normy šířky a hloubky obranného pásma divize (viz Vševojsk-1-1 čl. 316 a 318), tj. šířku 12 km a hloubku 10 km, pak na celkovém prostoru obranného pásma divize (120 km²), mohli bychom rozmístit pouze polovinu prvků obranné sestavy divize (při dodržení požadavku, rozmísťovat prvek praporní velikosti na 9 km² a prvek rotní velikosti na 2 km²).

Z těchto propočtů jasně vyplývá, že řešení obrany motostřelecké divize podle šířkových a hloubkových norem, uváděných Vševojsk-1-1 pro obranu divize na hlavním směru (šířka 12 až 25 km, hloubka 10—15 km, neumožňuje rozmístění jednotlivých prvků obranné sestavy divize na takové ploše, která by spolehlivě zabezpečovala požadovanou jejich protiatomovou odolnost.

K požadavku udržení klíčových prostorů obranného systému motostřelecké divize

V předcházejících částech dospěli jsme k závěru, že je nereálný požadavek, aby motostřelecká divize v soudo-

bém obranném boji vybudovala a bránila souvislý přední okraj v celé šířce svého obranného pásma.

Přijmeme i nadále šířku obranného pásma 50 km a hloubku obrany divize 40 km. Vycházíme dále z předpokladu, že ve smyslu výsledků a závěrů našich dosavadních úvah velitel divize vyhodnotil prostor, který má jeho divize bránit (viz náčrt čis. 2), takto:

— nejdůležitější („klíčové“) prostory, jejichž udržení je nezbytnou podmínkou úspěchu celého obranného boje divize, jsou — prostor křížovanky silnic a východní okraj lesa (viz náčrt čis. 2, prostory A, B), které jsou v hloubce 15–20 km od čáry dotyku;

— prostor „C“ (viz též náčrt) je nejvýhodnějším pro kanalizování nepřátelského útoku a provedení skupinového jaderného útoku na útočící síly nepřítele;

— z hlediska útočníka je obranné pásmo divize rozděleno na dva útočné směry, splývající v hloubce 20 až 25 km ve směr jediný.

Základní pojetí obrany může velitel divize určit na podkladě těchto úvah: vzhledem k závažnosti prostoru křížovanky a očekávaného skupinového jaderného úderu na cíle v tomto prostoru během nepřátelské palebné přípravy útoku, bude výhodné vyčlenit k jeho obraně tankový pluk a pro obranu druhého klíčového prostoru (B), motostřelecký pluk. Oba přístupové směry k oběma klíčovým prostorům přehradit na čáře dotyku silami do pluku — každý. Do prostorů, v nichž předpokládáme zastavit útočícího nepřítele (viz náčrt čis. 3, prostor I., III.) a kanalizovat jeho útok (tamtéž, prostor II.), plánovat jaderné skupinové úderý starších náčelníků a soustředění maxima paleb všech vlastních palebných prostředků. Do prostorů těchto jaderných úderů připravit důrazné útočné akce většiny sil divize k úplnému zničení útočníka.

Pokusme se toto pojetí obrany realizovat, při respektování všech našich

dosavadních dílčích závěrů, při čemž neuvažujeme v dalším variantu sestavy motostřeleckého pluku, při níž tankový prapor motostřeleckého pluku je rozdělován motostřeleckým praporům. Možný způsob obranného boje v této variantě sestavy rozpracovává jiný článek.

Dále chci zvážit variantu, při níž vybavení motostřeleckých praporů a motostřeleckého pluku odpovídajícím počtem dalších protitankových prostředků umožní veliteli divize a pluku použít tankový prapor motostřeleckého pluku jako další, velmi dobře použitelnou taktickou jednotku.

K přehrazení obou směrů na čáře dotyku vyčleníme (viz náčrt čis. 4) v rámci dvou pluků, 6 z celkového počtu 15 praporů divize. Jelikož tyto prvosledové praporek (po případě podle terénu někde i rotní) rajóny obrany budou v hloubce do 3 km od čáry dotyku, je reálné očekávat nepřátelské palebné zásahy proti nim, při přípravě a zahájení útoku především klasickými palebnými prostředky, letectvem a z prostředků jaderných jedině úderý o malé kilotonáží. K vytvoření plukovní hloubky na obou směrech je výhodné použít tankové prapory obou pluků. Svým umístěním ve vzdálenosti od předního okraje 5–10 km (podle terénu), budou však oba prapory v dosahu klasického dělostřelectva, jakož i v dosahu jeho taktických prostředků atomového napadení. Vyčlenit proto k tomuto úkolu tankové prapory zabezpečuje vyšší odolnost praporek rajónů obrany z hlediska protiatomového a protitankového a umožňuje též výhodný protiatomový manévř před zahájením nepřátelského útoku.

V téže vzdálenosti od čáry dotyku bude nutno umístit i palebná postavení divizních raketových a dělostřeleckých prostředků. Poměrně malá nasycenost

terénu vojsky v uvedené vzdálenosti poskytuje i raketovým a dělostřeleckým prostředkům divize dobré podmínky pro protiatomový manévru.

Prostor křížovanky silnic, jako rozhodující, klíčový prostor celé obrany divize, bude bráněn tankovým plukem, v sestavě 3 tankových praporečnických rajónů obrany, učených do dvou sledů. Obdobně i prostor východně lesa bude bráněn třemi prapory. Čtvrtý prapor (motostřelecký) tohoto pluku je předurčen jako záloha velitele divize i pro úkol likvidace výsadek.

Jelikož praporeční obranné rajóny obou druhosledových pluků, vzhledem k terénu, jsou v pásmu dosahu ne-

přátelských taktických prostředků atomového napadení, jsou v rámci protiatomového manévru do zahájení nepřátelského útoku soustředěny příslušné prapory za hranici dosahu taktických nepřátelských ZHN.

V rámci uvažovaných variant obrany pak je připraveno předsunutí z druhosledových pluků po jednom tankovém praporu k posílení protitankové odolnosti obrany v plukovní hloubce obou směrů nepřátelského útoku.

Rozmístění ostatních prvků obranné sestavy divize (záloh, míst velení, týlových prvků apod.) je proveditelné podle zásad, rozpracovaných na náčrtu čís. 1.

Průběh obranného boje motostřelecké divize

Zásadním rozdílem v možnostech soudobé obrany proti obraně druhé světové války je mohutná ničivá schopnost soudobých zbraní hromadného ničení, která ve spojení s nebyvalými dosahovými možnostmi raketových zbraní, s časově a prostorově prakticky neomezenými možnostmi jejich manévru palbou, dává obránci možnost zahájit obranný boj s nepřítelem na nejvzdálenějších již přístupech k bráněným prostorům. I když tyto palby povede nadřazený stupeň (armáda, front a popřípadě i hlavní velení), budou právě ony (jejich mohutnost a účinnost), rozhodovat o úspěchu obrany i v taktickém rámci motostřelecké divize.

V 5. čísle VM 1961 jsou otázky organizace paléb dostatečně rozvedeny a nepovažují za potřebné, vzhledem k cíli článku, podrobněji se jimi zabývat.

Při řešení obranného boje motostřelecké divize vyjdeme proto z palběné přípravy nepřátelského útoku.

Ze strany obránce bude nejzávaž-

nější, jak se mu podaří uchránit své síly a prostředky před ničivými důsledky především jaderných nepřátelských úderů. V této souvislosti je třeba podtrhnout zásadní význam správného sladěni protiatomového manévru s klamnou činností a s výsledky vlastního průzkumu a správného či nesprávného vyhodnocení příprav nepřítele k zahájení útoku. Úspěch obrany bude, podaří-li se divizi, v důsledku správné realizace protiatomového manévru druhého sledu divize udržet většinu sil vně dosahu taktických atomových prostředků nepřítele a po nepřátelských úderech pak včas zaujmout plánovanou obrannou sestavu.

Bude-li reálné, podle vývoje situace, předpokládat možnost zastavení útoku nepřítele v hloubce prvosledových pluků obrany, hájících v naší variantě přístupy ke klíčovým prostorům obrany divize, pak druhé sledy pluků a podle potřeby i druhosledové pluky divize provedou rychlé, energické protiztíže a zlikvidují případné nepřátelské vlomy (viz náčrt čís. 5). Tato mož-

ná varianta obranného boje odpovídá v podstatě dosavadním způsobům obrany a nepovažují za nutné ji rozvádět.

V případě zřejmě a naprosté převahy útočícího nepřítele, bude nutné obranný úkol divize splnit nikoli tvrdohlavým obětováním prvosledových pluků „na zaujatých obranných čarách“, ale volit jinou variantu obrany. Prvosledové prapory a pluky, podle předem promyšlených (a při dostatku času i zplánovaných) variant, budou ničit útočícího nepřítele a podle rozkazů nadřízeného velitele zdržovat jeho postup a vhodným manévrem kanalizovat útok nepřítele do plánem předvídaného směru a prostoru (viz náčrt čis. 6). Při tom vhodným manévrem uvolní prostor palbám druhsledových pluků a divizních palebných prostředků, jejichž úkolem bude zadržet postup nepřítele v předvídaných prostorech a umožnit plánované skupinové jaderné údery na zastaveného ne-

přítele. Energickým útokem většiny sil divize na dezorganizovaného a atomovými údery oťresaného útočníka řeší pak velitel divize svůj hlavní obranný úkol — zničení nepřítele (viz náčrt čis. 7).

Využití výsledku obranného boje k obnově původní situace, nebo k přechodu do všeobecného útoku, bude ovšem usměrněno velitelem armády, podle celkové situace armády či frontu.

Obdobně i v situaci, kdy síly divize zjevně budou nedostatečné (např. pro nemožnost zesílení obranného boje divize jadernými údery armády či frontu), aby mohly zastavit útok nepřítele a zničit ho, může velitel armády, v průběhu obranného boje divize usměrnit její úsilí na udržení nejdůležitějšího, klíčového prostoru obrany. Udržením tohoto prostoru, i za cenu obklíčení, umožní pak divize veliteli armády realizaci plánovaných armádních akcí (protiúderu apod.).

Obrana pohyblivá, mobilní, elastická atd.; ústupový boj

V teoretických úvahách vojenských odborníků setkáváme se s celou řadou „specifických“ druhů obrany, které na rozdíl od obrany tzv. „pozíční“ vyzdvihují manévrovost v celkovém pojetí obranného boje.

Domnívám se, že není rozhodující, zda v našich řádech a předpisech máme či nemáme přesné *rozškátulkování* různých způsobů plnění obranného úkolu. Z druhé strany je ovšem nutné požadovat, aby v příslušných řádech a předpisech byly formulovány zásady soudobého obranného boje tak, aby tato formulace nevyplývala praktickou aplikací správně vytyčovaných obecných zásad.

Při studiu „Polního řádu — Vševojsk-1-1“ nalezneme v čl. 313, mezi zásadami organizace a vedení obrany i tato obecná ustanovení k problema-

tice manévrovosti v obranném boji mostotřecké divize: „... cíle obrany se dosahuje: „... rozsáhlým manévrem silami a prostředky na rozhodující směry a prováděním prudkých protiúderů (protiúderů)“ a dále: „... vnučováním vlastní vůle nepříteli a vytvářením pro něj nevýhodných podmínek boje“. Závěr článku pak říká: „Bránící se vojska nemají právo opustit zaujatá postavení a odejít bez rozkazu nadřízeného velitele.“

V čl. 398 pak Vševojsk-1-1 říká: „Odchod je vynuceným druhem bojové činnosti. Používá se ho v těch případech, kdy jen za cenu dočasné ztráty území je možno pronikavě změnit nepříznivou situaci, vyvést vojska zpod úderu nepřátelské přesily a vytvořit tak pro ně výhodnější situaci,“ a dále: „Odchod vojsk musí být proveden or-

ganizovaně, skrytě a jen na rozkaz nadřízeného velitele.“

V čl. 402 pak je stanoveno: „K zajištění odchodu hlavních sil divize, které vyšly z boje, zadní voje zaujmají určenou čáru a brání ji po dobu stanovenou velitelem divize. Poté se svolením velitele divize zadní voje odcházejí z jedné čáry na druhou.“

V čl. 339 polního řádu Vševojsk-1-2 (pluk, prapor) je určeno: „Vyjítí z boje a odchod může provést pluk jen na rozkaz velitele divize.“

Obdobný je i charakter boje krycích jednotek při vyvedení divize z obklíčení (viz čl. Vševojsk-1-1 a čl. 358 Vševojsk-1-2).

Vševojsk-1-2 při řešení zvláštnosti obrany v zabezpečovacím pásmu (čl. 312) stanoví: „Přítom je velitel před-sunutého odřadu povinen včas odvést své jednotky zpod úderu silnějších nepřátelských sil a zaujmout obranu na dalším postavení.“

Vidíme, že naše polní řády tedy vytyčují:

— požadavek rozsáhlého manévru silami a prostředky v obraně;

— zásadní ustanovení, že zaujatá obranná postavení nelze opustit bez rozkazu nadřízeného velitele (tedy nevyklučuje možnost opustit zaujatá obranná postavení na rozkaz nadřízeného velitele);

— při řešení obranného boje jednotek ve zvláštních situacích pak naše polní řády vytyčují i takový způsob obranného boje, který je možno charakterizovat jako „pohyblivou obranu“

(např. boj jednotek v zabezpečovacím pásmu, boj jednotek při „odchodu“ apod.).

V našem článku použil jsem citaci polních řádů proto, abychom si ujasnili vliv přílišného omezení možností, od-vážného, pružného a manévrového ře-šení obrany našimi řády, resp. jejich příliš úzkým výkladem. Tento vliv se projevuje jak v teoretickém rozpracová-
vání problematiky obrany, tak i v praktické přípravě štábů a vojsk.

V posledních operačních cvičeních, v průběhu útočných operací armád a frontů, mnohé vševojskové svazky přecházely do obrany, např. s cílem odrazit nepřátelskou protizteč, či nepřátel-ský protiúder. Rozehry cvičení fixova-ly v dalších situacích úspěšná zasta-vení těchto protiztečí a protiúderů, v mnohých případech ovšem po jejich proniknutí do hloubky 20 i více kilo-metrů. Je logický závěr, že divize, kte-ré tyto protiúder a protiútoky odrá-žely, vedly obranný boj formou postup-ných odporů na jednotlivých čarách, tedy formou tzv. „pohyblivé obrany“.

Jsem přesvědčen, že je třeba teore-ticky řešit a naše vojska prakticky zvládnout, v souladu s celkově ma-névrovým charakterem soudobého bo-je, i problematiku organizace a prová-dění manévrových forem obrany.

Úprava nebo alespoň pružnější vý-klad znění našich řádů, jsou nutným předpokladem jak pro teoretickou práci v tomto směru, tak, a to hlavně, pro potřebné doplnění a usměrnění vý-cviku našich štábů a vojsk.

Závěr

Článek nebyl věnován těm formám a způsobům přípravy a vedení obranného boje, jež jsou rozvedeny v našich řádech, v teorii dostatečně rozpracovány a ve štábech a vojskách v podstatě zvládnuty. V článku pokusil jsem se o vytyčení dalších způsobů správných zásad soudobé obrany, obecně sice v našich řádech zřetelně formulovaných, avšak nepromítnutých do dalších, podrobnějších usta-

novení příslušných článků těchto řádů (např. šířkové a hloubkové normy obrany divize, rozsáhlý manévr silami a prostředky na rozhodující směry, rozptýlení a skryté rozmístění sil a prostředků apod.).

V tomto smyslu pak shrnuji úvahy takto:

1. I při plném respektování zásady, že vojska v obraně musí pevně držet zaujatá postavení a nesmějí je opustit bez rozkazu nadřízených velitelů, nepovažujeme za správné, aby při rozpracovávání plánů obrany těchto nadřízených velitelských stupňů nebyly uvažovány a promyšleny varianty, kdy bude nutno potřebné rozkazy k opuštění bráněných čar či prostorů podřízeným jednotkám dát, a odvést je na jiné, plánem předvídané obranné čáry.

2. Podle výsledků teoretických úvah o obraně v operačním měřítku a podle zkušeností z posledních operačních cvičení, vyplývá nutnost, abychom teoreticky rozpracovali a vojska postupně zvládla problematiku spěšně zaujímané obrany divize, zejména v průběhu armádní útočné operace, v operační hloubce nepřátelské obrany, kdy útočící divize, při přechodu do obrany bude musit bránit obranné pásmo o šířce a hloubce kolem 50 km.

3. Při hledání nejvhodnějších systémů soudobé taktické obrany pak bude nutno odvážně oprostit se od příliš úzce chápané aplikace bezprostředních zkušeností z obranných bojů druhé světové války; bude nutno kvalitativně změněné možnosti prostředků soudobého boje promítnout do naší taktické obrany zásadním zásahem do celkového jejího pojetí a uvést toto v soulad s kvalitativními změnami podmínek a prostředků jejího vedení.